

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2008/09:67 Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG och de motioner som väckts med anledning av propositionen.

Yttrandet begränsas till de frågor som berör utskottets ansvarsområde och som behandlas i avsnitt 8 i propositionen, men där endast i de delar som avser förslaget till ändringar i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (nedan upphovsrättslagen) med näraliggande frågor.

Över propositionen har fyra motioner väckts, nämligen

- N7 av Tomas Eneroth m.fl. (s)
- N8 av Siv Holma och Torbjörn Björlund (båda v)
- N9 av Kent Persson m.fl. (v)
- N10 av Lage Rahm m.fl. (mp).

I motionerna N9 (v) och N10 (mp) yrkas avslag på propositionen. Frågor som berör upphovsrättslagen tas i de båda övriga motionerna upp i samtliga yrkanden utom i yrkandena 1, 4, 6 och 7 i motion N7 (s). Dessa senare yrkanden behandlas inte i yttrandet.

Bakgrund

Ensamrätten för upphovsmän och andra rättighetsinnehavare stärktes 2005 på så sätt att det nu är otillåtet att t.ex. via ett fildelningsnätverk för privat bruk kopiera offentliggjorda verk, såsom musik och filmer som olovligen har lagts ut på Internet.

När någon begår ett immaterialrättsintrång via Internet genom exempelvis olaglig fildelning kan en rättighetshavare i regel se vilken IP-adress som den som begår intrånget använder.

En IP-adress är en adress som gör det möjligt för bl.a. datorer att kommunicera med varandra via Internet. Denna IP-adress kan i regel härledas till en viss Internetleverantör, som i sin tur kan härleda adressen till en viss abonnent. Privatpersoner tilldelas oftast s.k. dynamiska IP-adresser, vilket innebär att IP-adressen inte är fast utan kan variera för varje ny Internetuppkoppling. IP-adressen tilldelas automatiskt av abonnentens Internetoperatör. Är vid uppkopplingen den tidigare använda IP-adressen ledig används den på nytt. Är den upptagen får användaren en ny, näraliggande adress. En uppgift om att en viss person har en viss IP-adress vid ett visst tillfälle säger alltså i regel inget om vem som hade samma adress vid ett annat tillfälle. Särskilt påtagligt blir detta vid Internetuppkopplingar med mobilt bredband.

Rättighetshavare har i dag begränsade möjligheter att själva vidta åtgärder mot ett intrång som sker via Internet. Detta hänger samman med att Internetoperatörer har tystnadsplikt enligt 6 kap. 20 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation för bl.a. uppgift om abonnemang och därför inte frivilligt får lämna ut dessa uppgifter. Det är således inte möjligt för en rättighetshavare att med nuvarande reglering få uppgift om vem som begår ett intrång via Internet.

Det finns skillnader i hur EU:s medlemsstater säkerställer skyddet för de immateriella rättigheterna, bl.a. upphovsrätten. I april 2004 antogs EG-direktivet om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter (det civilrättsliga sanktionsdirektivet, i det följande kallat sanktionsdirektivet).¹ Syftet med direktivet är att tillnärma medlemsstaternas lagstiftningar för att uppnå en hög, likvärdig och enhetlig skyddsnivå för immateriella rättigheter på den inre marknaden. I direktivet finns bl.a. regler som innebär att en domstol får besluta att rättighetshavare ska få information om ursprung och distributionsnät avseende den vara eller tjänst som intrånget gäller. Sådan information ska lämnas av den som gjort intrång i en immateriell rättighet eller av andra som exempelvis i kommersiell skala har tillhandahållit tjänster som har möjliggjort intrånget. Detta innebär att medlemsstaterna får införa en skyldighet för t.ex. Internetoperatörer att ge rättighetshavare uppgift om vem som har haft en viss IP-adress när den har använts för att begå intrång via Internet.

Direktivet skulle ha varit genomfört i medlemsstaterna senast den 29 april 2006. Europeiska gemenskapernas domstol har genom dom den 15 maj 2008 fastställt att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktivet genom att inte inom den föreskrivna fristen anta alla de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detsamma (mål C 341/07).

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter.

I propositionen konstaterar regeringen att svensk rätt redan uppfyller direktivets krav i flera avseenden men att det i några avseenden dock saknas svenska bestämmelser som motsvarar direktivets krav. Mot denna bakgrund föreslår regeringen nu hur direktivet ska genomföras i svensk rätt. Nedan följer en närmare genomgång av frågan.

Hur fungerar fildelningsprogram

Ett fildelningsprogram är till för att Internetanvändare ska kunna byta filer med varandra. Det är fråga om fildelning såväl när en användare laddar upp (tillgängliggör) en fil via Internet som när en användare laddar ned en fil från Internet till sin dator. Fildelning är laglig om upphovsmannen har samtyckt till fildelningen.

Det vanligaste fildelningsprogrammet Bittorrent fungerar i princip så att man simultant laddar upp och laddar ned material. Samtidigt som man laddar ned en fil görs den tillgänglig för andra användare. Fördelen med att fildela med Bittorrent-teknik är att nedladdningen går snabbt och att en fil inte behöver lagras på en central server för att vara tillgänglig. I stället ligger den kvar på användarnas datorer. Det enda som finns på en central server är s.k. torrents, som vägleder en användare att hitta de datorer som har den eftersökta filen.

Vid fildelning med Bittorrent-teknik laddas delar (fragment) av en fil ned från olika datorer. Delarna sammanfogas i nedladdarens dator till en hel fil som omedelbart blir tillgänglig för nedladdning av andra användare så länge nedladdarens dator har Internetuppkoppling. Vissa filer kan på så sätt snabbt bli tillgängliga på ett mycket stort antal datorer. Detta gör systemet säkrare än om de eftersökta filerna skulle ligga på en central server eftersom nedladdningen kan fortsätta även om vissa datorer i nätverket skulle slås ut. Att ladda ned delar av en fil från olika datorer gör också att nedladdning med Bittorrent-tekniken går snabbare än med t.ex. den tidigare vanligtvis använda DC-tekniken (Direct Connect) där filen i sin helhet hämtas från en dator. Den fragmenterade nedladdningen medför nämligen att belastningen fördelas på flera servrar. The Pirate Bay är en av de fildelningsajter som använder Bittorrent-tekniken.

Möjligheter att dölja fildelares identitet

Det finns i dag ett antal möjligheter att dölja fildelares identitet. I en artikel i Sydsvenskan den 7 december 2008 sägs att The Pirate Bay nu arbetar med att kryptera överföringen mellan The Pirate Bay och användarna, vilket enligt företrädare för The Pirate Bay redan kan vara genomfört om några månader.

Av artikeln framgår också att det finns företag som för ca 40–50 kronor i månaden säljer tjänster som kan dölja fildelares identitet. Sådana företag är exempelvis Flashback, Relakks och Idle Proxy. Det är även möjligt att koppla upp sig på nätverk som döljer IP-numren, exempelvis Tor och Freenet.

Tor fungerar i princip på så sätt att användarens uppkoppling länkas via ett stort antal andra användares datorer runtom i världen. Det blir då inte den egentliga användarens IP-adress som registreras för nedladdningen utan IP-adressen för den dator som utgör sista länken i nedladdningskedjan.

Relevant upphovsrättsreglering

Upphovsrätten skyddar den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk – t.ex. böcker, filmer, sångtexter, konstverk samt musikaliska och sceniska verk – bl.a. genom en ensamrätt att förfoga över verket. Detta innebär att upphovsmannen har ensamrätt dels att framställa exemplar av verket, dels att göra det tillgängligt för allmänheten.

Ensamrätten att framställa exemplar av verket gäller oavsett i vilken form eller med vilken metod framställningen sker. Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2005 klargjordes att ett verk görs tillgängligt för allmänheten bl.a. när det överförs till allmänheten. Eftersom bestämmelsen är teknikneutral omfattar den alla typer av överföringar. Exempelvis är det inte tillåtet att lägga ut ett litterärt verk på en webbsida på Internet via ett fildelningsprogram (s.k. uppladdning) utan att uphovsmannen har samtyckt till detta. (Jfr prop. 2004/05:110 s. 378.)

Ensamrätten att förfoga över ett verk har inskränkts i några avseenden. Exempelvis får var och en för privat bruk framställa ett eller några få exemplar av offentliggjorda verk, dvs. verk som lovligen gjorts tillgängliga för allmänheten. Genom lagändringen den 1 juli 2005 klargjordes att det är otillåtet att via ett fildelningsnätverk för privat bruk kopiera offentliggjorda verk, såsom musik och filmer som olovligen har lagts ut på Internet (s.k. nedladdning, se prop. 2004/05:110). Det är dock tillåtet att göra kopior för privat bruk om förlagan är lovlig, exempelvis genom att ladda ned upphovsrättsligt skyddat material som har lagts ut på en webbplats av rättighetshavaren själv eller med dennes samtycke.

Den som gör intrång i upphovsrätten är skyldig att betala ersättning till uphovsmannen eller dennes rättsinnehavare och kan dömas till böter eller fängelse i högst två år om intrånget sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Om det skäligen kan antas att någon har gjort ett sådant intrång får domstolen besluta att en intrångsundersökning får göras hos denna för att säkra bevisning om intrånget.

Propositionen

Reglering av information om ursprung och distributionsnät

Regeringen föreslår bl.a. att en domstol vid vite kan förelägga den som har gjort eller medverkat till ett intrång i upphovsrätten att tillhandahålla information om ursprung och distributionsnät för de varor eller tjänster som intrånget gäller (informationsföreläggande). Ett informationsföreläggande får också meddelas mot bl.a. den som i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst. För att en ansökan ska bifallas krävs att sökanden, dvs. upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare, visar sannolika skäl för att det i objektiv mening har begåtts ett intrång (53 c § i lagförslaget samt s. 151 i propositionen).

Förslaget innebär bl.a. att en domstol får besluta att exempelvis en Internetoperatör vid vite ska ge en upphovsman, eller dennes rättsinnehavare, information om vilken abonnent som har haft den IP-adress som använts vid ett intrång i upphovsrätten.

Den information som ska kunna erhållas med stöd av dessa bestämmelser är framför allt tänkt att underlätta för rättighetshavaren att identifiera den som har gjort ett intrång i upphovsrätten. I dag är detta inte möjligt eftersom Internetoperatörerna enligt 6 kap. 20 § lagen om elektronisk kommunikation har tystnadsplikt för bl.a. uppgift om abonnemang och således inte frivilligt får lämna ut sådana uppgifter. I vissa fall medges dock undantag från tystnadsplikten. Exempelvis har polis- och åklagarmyndigheterna rätt att få ut uppgift om vilken abonnent som har en viss IP-adress vid misstanke om brott om fängelse är föreskrivet för brottet och det enligt myndighetens bedömning kan föranleda annan påföljd än böter. Genom det nu aktuella förslaget görs alltså ytterligare ett undantag från tystnadsplikten.

Vissa begränsningar av skyldigheten att lämna information

Enligt förslaget får ett informationsföreläggande meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse. Det är ett vedertaget sätt att uttrycka proportionalitetskrav i svensk lagstiftning och är allmänt formulerat för att ge utrymme för en bedömning med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Tanken är att domstolen i varje enskilt fall ska pröva om åtgärder över huvud taget behöver tillgripas med hänsyn till omständigheterna eller om syftet kan tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd. Rättighetshavarens intresse av att få ut sådana uppgifter måste alltså ställas mot den enskilda abonnentens integritetsintresse.

Av propositionen framgår att det bör krävas att det är fråga om intrång av en viss omfattning för att en rättighetshavare ska få ut uppgifterna. Så är i regel fallet om intrånget avser uppladdning av t.ex. en film eller ett musikaliskt verk för allmänheten, exempelvis genom fildelning via Inter-

net, eftersom detta typiskt sett innebär stor skada för rättighetshavaren. Detsamma är fallet när det är fråga om mer omfattande nedladdning. I sådana fall kommer rättighetshavaren alltså att kunna få ut dessa uppgifter. Är det däremot endast fråga om nedladdning av några få verk kommer avvägningen i normalfallet att leda till att integritetsintresset överväger och att uppgifterna alltså inte ska lämnas ut.

Motionerna

Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna föreslår att propositionen ska avslås.

Vänsterpartiet påpekar i *motion N9* att regeringen i sitt lagförslag ignorerar artikel 8.3 e i sanktionsdirektivet som slår fast att behandlingen av personuppgifter inte ska påverkas av en reglering av informationsföreläggandet. Vänsterpartiet hänvisar vidare till en dom i EG-domstolen som slår fast att medlemsstaterna inte behöver lämna ut personlig information i civilrättsliga processer i syfte att skydda upphovsrätten. Enligt Vänsterpartiet är Sverige således inte tvunget att införa någon möjlighet att begära informationsföreläggande gentemot privatpersoner.

Miljöpartiet de gröna anser i sin *motion N10* bl.a. att det behövs ett tydligare integritetsskydd för att undvika att alla Internetanvändares personuppgifter lagras och används i olämpligt syfte. I motionen hänvisas till en dom av EG-domstolen, vars slutsats är att medlemsstaterna inte är skyldiga att föreskriva en skyldighet för berörda att lämna ut personuppgifter i tvistemål.

Socialdemokraterna anser i *motion N7* att det vid domstolens bedömning av beviskravet ”sannolika skäl” och vid proportionalitetsbedömningen bör vägas in att ett Internetabonnemang kan utnyttjas av annan än innehavaren av abonnemanget. Det bör därför framgå att lagstiftarens mening inte är att ställa alltför långtgående krav på den enskilde att skydda sig mot ett otillåtet nyttjande av den egna Internetuppkopplingen (yrkande 3). Vidare anser Socialdemokraterna att regeringen inte lyckats skapa en tillfredsställande balans mellan skyddet av upphovsrätten och värdet av den personliga integriteten för enskilda abonnenter. Det är enligt Socialdemokraterna i första hand angeläget att komma åt dem som tjänar pengar på att tillgängliggöra upphovsrättsskyddat material för nedladdning utan att uphovsmännen får ersättning. Domstolarna bör därför ges vägledning om att det huvudsakliga syftet med förslaget är att komma åt den fildelning som sker i kommersiell skala (yrkande 2). Socialdemokraterna påpekar vidare att det är möjligt att en IP-adress kan användas för att kränka flera olika rättighetsinnehavare och att det är oklart vad det ur integritetssynpunkt kan innebära om många aktörer har rätt att samla och bearbeta personlig information om samma abonnent. Därför bör endast en organisation få hantera samtliga upphovsrättsinnehavares anspråk om information om vilken abonnent som har haft den IP-adress som använts vid intrång i upphovsrätten (yrkande 5).

Siv Holma och Torbjörn Björlund (båda v) anser i *motion N8* att det är oklart vilken teknisk bevisning som kommer att krävas för att nå beviskravet ”sannolika skäl”. Det gäller exempelvis om trådlös Internetuppkoppling används av andra utan abonnentens kännedom. Det är således oklart hur integriteten skyddas när information om vem som innehar en viss IP-adress lämnas ut av domstolen till upphovsrättsinnehavaren (yrkande 2). Motionärerna påpekar även att olaglig nedladdning kan drabba olika upphovsrättsinnehavare och att det av integritetsskäl bör finnas möjlighet till samordning så att personlig information inte handläggs av för många personer (yrkande 1).

Utskottets överväganden

En fungerande upphovsrätt är nödvändig för fortsatt kulturskapande

En fungerande upphovsrätt är en förutsättning för att konstnärer, författare, tonsättare, musiker, filmare, regissörer och andra som har skapat ett upphovsrättsligt skyddat verk ska få ersättning för sitt arbete. Bakom varje kulturellt skapande person ligger ofta många år av utbildning och hårt arbete. Om inte upphovsmannen kan erhålla ersättning för sina verk kommer både nyskapande och kreativitet att hämmas. Det behövs en upphovsrätt som möjliggör handel med kreativa varor och tjänster. Den är en förutsättning för ett fortsatt kulturskapande. Upphovsrätten måste anpassas till varje ny tid och kunna tillämpas oavsett ny teknik. Annars finns det risk för att kultursektorn, sett i ett längre perspektiv, kommer att utarmas.

Internet har på bara drygt ett decennium i grunden ändrat förutsättningarna för informationsspridning. Med Internet kan exempelvis musikverk, filmer och litterära verk snabbt spridas över hela världen. Det är positivt och en utveckling som enligt kulturutskottets mening måste bejakas. Aldrig tidigare har upphovsmän haft bättre möjlighet att nå en bred publik och att få en sådan spridning på sina verk. Successivt har också marknaden kommit att anpassa sig till den nya situationen, och en mängd nätbase-rade lagliga alternativ har utvecklats.

Den nya tekniken har emellertid också på bred front banat väg för omfattande intrång i upphovsrätten. Med Internet har de negativa effekterna av intrången dessutom blivit mångdubbelt större än tidigare. I dag är det inte ovanligt att ett musikstycke eller en film olovligt görs tillgänglig för nedladdning samtidigt som, eller t.o.m. innan, verket har offentliggjorts för allmänheten. Och eftersom spridningseffekten gör att antalet nedladdningar ökar exponentiellt kan en efterfrågad film eller ett uppmärksammat musikstycke ha laddats ned olovligt i mycket stor skala redan efter ett dygn. Detta försvårar inte bara upphovsrättsinnehavarnas möjligheter att få sina verk sålda. Det begränsar också deras intresse för att utveckla nya försäljningsformer och att investera i ny teknik, såsom digital bokutgivning, i form av exempelvis e-böcker.

När någon kränker upphovsrätten med hjälp av Internet saknas möjlighet att identifiera den som misstänks för intrånget. Det behövs därför en väl fungerande upphovsrätt och regler som säkerställer att den fungerar som det är menat att den ska göra.

Sverige är genom sanktionsdirektivet förpliktigt att stärka upphovsmännens ställning. Enligt direktivet skulle detta ha skett senast den 29 april 2006. EG-domstolen har dessutom den 15 maj 2008 slagit fast att Sverige underlåtit att fullfölja sina skyldigheter enligt detta direktiv. Kulturutskottet anser att svenska upphovsrättsinnehavare inte bör ha sämre möjlighet att beivra brott mot upphovsrätten än vad som gäller inom Europa i övrigt. Regeringens proposition är avsedd att tillgodose detta syfte. Regeringen konstaterar i propositionen att det därför är nödvändigt att i svensk rätt införa bestämmelser om att en domstol ska kunna ålägga exempelvis Internetoperatörer att lämna ut information om vem som har den IP-adress som använts vid ett visst intrång i upphovsrätten. Den aktuella domen från EG-domstolen ger medlemsstaterna ett visst eget handlingsutrymme att utforma en sådan reglering. Regeringen har valt formen informationsföreläggande för att rättighetshavare ska kunna få tillgång till sådan information. Enligt kulturutskottets mening är regeringens bedömning väl avvägd, och det är därför angeläget att propositionens intentioner fullföljs. Kulturutskottet anser således att Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas avslagsyrkanden på propositionen inte bör biträdas av näringsutskottet. Det innebär att näringsutskottet bör avstyrka motionerna N9 (v) och N10 (mp).

Lagförslaget är ett steg på vägen mot en fungerande upphovsrätt

Det första steget för att värna upphovsrätten i den digitala miljön togs 2005 genom lagändringar som klargjorde att det är otillåtet att via fildelningsprogram för privat bruk kopiera offentliggjorda verk som olovligen lagts ut på Internet (s.k. nedladdning).

Det steg som nu kommer att tas för att motverka den olagliga fildelningen är att rättighetshavarna ges möjlighet att få tillgång till information om vem som har det aktuella abonnemanget. Genom denna möjlighet kommer en rättighetshavare att kunna kontakta den som gör sig skyldig till ett intrång via Internet och be denne att upphöra med intrånget. Vidare öppnas möjlighet för rättighetshavare att kunna använda sig av allmänna civilprocessuella bestämmelser för att utreda och säkra bevisning om intrång som har skett via Internet samt att begära skadestånd. Det bör hållas i minnet att dessa regler är till för att den som har skapat ett upphovsrättsligt skyddat verk ska ges en rimlig möjlighet att samla in bevis vid kränkningar av upphovsrätten genom olaglig fildelning.

Kulturutskottet räknar inte med att det nu framlagda lagförslaget kommer att kunna stoppa olaglig fildelning. Det har också hävdats att lagförslaget är uddlost eftersom det tekniskt sett är lätt att kringgå bl.a. genom att fildelningsprogram sannolikt kommer att förse med anonymitetsskydd i

framtiden. Även det faktum att privatpersoner ofta tilldelas dynamiska IP-adresser gör att det inte heller är möjligt att klarlägga i vilken omfattning fildelning har skett från en viss dator.

Tekniken ligger alltså före lagstiftaren genom dessa möjligheter att dölja identiteten hos den som kränker upphovsrätten med hjälp av Internet. Möjligheten att värna upphovsrätten ska dock inte vara avhängig av vilken teknik som använts vid kränkningen. Det finns ett ansvar hos lagstiftaren att reagera mot överträdelser även om överträdelserna inte minskar i den omfattning som önskas. Lagstiftningen måste skapa förutsättningar även för dem som blir utsatta för upphovsrättsintrång via fildelning att kunna reagera genom att ge dem ett verktyg att identifiera den som misstänks för ett intrång. Därigenom kan lagstiftningen få en preventiv effekt och påverka människor att välja de lagliga alternativen på Internet. Då skapas förutsättningar för dem som vill utveckla nya legala tjänster för konsumenter att ta del av upphovsrättsligt skyddat material – tjänster som ger rättighetshavare betalt för sitt arbete. En positiv effekt av det föreliggande lagförslaget som medierna redan i dag beskriver är att efterfrågan på lagliga alternativ till musiktjänster som konkurrerar med de s.k. pirattjänsterna nu ökat.

Enligt kulturutskottets mening finns det anledning att överväga om inte lagändringen bör kompletteras med en brett upplagd information riktad till i första hand skolväsendet för att öka förståelsen för upphovsrättens betydelse för det kulturella skapandet. En ökad förståelse är en nödvändig förutsättning för att legala alternativ ska kunna utvecklas.

Beviskravet sannolika skäl är väl avvägt

Kulturutskottet yttrar sig först över det som sägs om beviskravet sannolika skäl.

Regeringen tar i propositionen upp tre olika beviskrav. Det lägsta är att ”det finns anledning att anta något”. Ett något högre är att något ”skäligen kan antas”, och det högsta av dessa är att det ska föreligga ”sannolika skäl”. Antar riksdagen lagförslaget är beviskraven för informationsföreläggande, intrångsundersökning och upphovsrättsintrång följande.

Enligt lagförslaget får domstolen meddela ett *informationsföreläggande* när sökanden visar ”sannolika skäl” för att någon har gjort ett intrång i upphovsrätten. Genom ett sådant informationsföreläggande kan en rättighetshavare få uppgift om vilken abonnent som har haft den IP-adress som använts vid ett intrång i upphovsrätten.

När den som misstänks för intrånget har blivit identifierad kan det bli aktuellt med en *intrångsundersökning* för att säkra bevisning inför en kommande rättegång. Då domstolen beslutar att en sådan undersökning ska göras gäller det något lägre beviskravet att det ”skäligen kan antas” att någon har gjort eller medverkat till ett upphovsrättsintrång. För att någon ska dömas för ett upphovsrättsintrång krävs att denne har vidtagit åtgärder som innebär intrång i upphovsrätten.

I propositionen diskuterar regeringen ingående vilket beviskrav som bör gälla för rätten till information om vem som står bakom en viss IP-adress. Vid intrång via Internet, t.ex. olaglig fildelning av film och musik, är det enligt regeringen oftast fråga om en ren kopiering av någon annans upphovsrättsligt skyddade verk, och då är det i regel enkelt att säkra bevisning om att ett intrång i objektiv mening har begåtts. Det kan, anser regeringen, därför ifrågasättas om ett högre beviskrav verkligen skulle stärka rättssäkerheten i dessa fall. Tvärtom skulle ett högt beviskrav för rätten till information kunna påverka rättssäkerheten negativt för efterföljande intrångsprocesser. Är beviskravet högt i första ledet ökar nämligen risken för att beslutet om rätt till information får full bevisverkan även i en eventuell efterföljande intrångsprocess. För att öka rättssäkerheten för den som gjort sig skyldig till ett intrång förordar regeringen därför att beviskravet för rätt till information inte bör vara högre än ”sannolika skäl”.

Enligt utskottets mening kan det också sägas att det ligger i sakens natur att beviskravet för beslut om informationsföreläggande är lägre än för själva upphovsrättsintrånget. Regeringens förslag om informationsföreläggande ger endast rättighetshavaren information om vilken abonnent som har den IP-adress som använts vid ett visst intrång. Regeringen konstaterar även att beviskravet ”sannolika skäl” är högre än det beviskrav som redan i dag gäller för intrångsundersökning, nämligen ”skäligen kan antas”. Eftersom en intrångsundersökning är en skyddsåtgärd som ter sig mer ingripande och integritetskränkande än regeringens förslag om informationsföreläggande talar det enligt utskottets mening för att beviskravet ”sannolika skäl” inte bör höjas.

Kulturutskottet är medvetet om att obehöriga kan utnyttja trådlösa Internetuppkopplingar för att begå otillåtna handlingar med hjälp av Internet och att detta innebär en risk för att felaktiga personuppgifter lämnas ut till följd av ett informationsföreläggande. Utskottet anser dock i likhet med regeringen att det är domstolen – och inte lagstiftaren – som ska avgöra exakt vilken bevisning som ska krävas för ”sannolika skäl”. Kulturutskottet biträder således regeringens förslag i denna del. Utskottet föreslår därför att näringsutskottet avstyrker motionerna N7 (s) yrkande 3 och N8 av Siv Holma och Torbjörn Björlund (båda v) yrkande 2.

Balansen mellan upphovsrätten och den personliga integriteten

När det gäller frågan om att balans mellan upphovsrätten och den personliga integriteten för den enskilda abonnenten bör uppnås genom att i första hand reglera den fildelning som sker i kommersiell skala vill kulturutskottet peka på följande. Regeringen konstaterar i propositionen att ett krav på att tillgänglighöret, dvs. uppladdningen, måste vara av en viss omfattning skulle riskera att göra bestämmelsen verkningslös. Det gäller oavsett om kravet utformas som ett krav på upprepning eller ett krav på visst antal upphovsrättsligt skyddade verk. Detta beror bl.a. på att IP-adresserna i regel är dynamiska, dvs. varierar för varje anslutning till Internet. Kultur-

utskottet noterar därvid att den som har en dynamisk IP-adress kan fildela i stor omfattning utan att bli avslöjad eftersom IP-adressen kan skifta mellan uppkopplingstillfällena. Det är alltså inte samma IP-adress som visas för rättighetshavaren vid de olika tillfällena.

Utskottet vill i sammanhanget också framhålla att olovlig fildelning kan förekomma i gigantisk skala, i synnerhet vid uppladdning, utan att ha någon egentlig kommersiell anknytning. Exempelvis kan nämnas den fildelning som sker via The Pirate Bay. Dessutom kan redan fildelning i mindre skala få stora konsekvenser för exempelvis författare och förlag som innehar rättigheter till student- och kurslitteratur. Det är inte ovanligt att sådan litteratur finns att ladda ned med hjälp av Internet. Student- och kurslitteratur är särskilt känslig för fildelning då den ofta ges ut i små upplagor. En liten nedgång i försäljningen kan innebära att utgivning av student- och kurslitteratur inte kommer att kunna bli ekonomiskt lönsam. Detta kan i förlängningen innebära att sådan utgivning kan komma att upphöra. Även om det är av stor vikt att komma åt de kommersiella intressen som ligger bakom den illegala fildelningen finns det enligt utskottets mening således mycket som talar för att det inte bör föras in något krav på att fildelning ska ha skett i kommersiell skala för att domstolen ska lämna ut uppgift om vem som har det IP-nummer som har gjort det aktuella intrånget. Kulturutskottet föreslår därför att näringsutskottet avstyrker motion N7 (s) yrkande 2.

Kulturutskottet konstaterar att det i några av motionerna uttrycks en allmän oro för vad regeringens förslag kommer att innebära i fråga om risker för privatpersoners rättssäkerhet och integritet. Det påpekas bl.a. att det behövs ett tydligare integritetsskydd för att undvika att alla Internetanvändares personuppgifter lagras och används i olämpligt syfte. Vidare finns förslag om att endast en organisation ska få hantera samtliga upphovsrättsinnehavares anspråk på information eller att man på annat sätt bör samordna hanteringen av personlig information.

Kulturutskottet vill i sammanhanget nämna att regeringen i propositionen har aviserat att den avser att omedelbart inleda en utvärdering av hur möjligheten att ålägga en Internetleverantör ett informationsföreläggande har påverkat rättighetshavare, Internetleverantörer och konsumenter. Utskottet ser det som naturligt att en sådan utvärdering också omfattar frågor av det slag som tas upp i motionerna om den enskildes personliga integritet när flera rättighetshavare begär information om samma IP-adress. Kulturutskottet anser därför att motionerna i sak är tillgodosedda i och med det anförda och att det således inte finns anledning att biträda motionerna N7 (s) yrkande 5 och N8 av Siv Holma och Torbjörn Björlund (båda v) yrkande 1.

Kulturutskottet förutsätter också att man vid utvärderingen inte bara beaktar hur den föreslagna regleringen påverkar den personliga integriteten för Internetanvändarna utan också att rättighetshavarnas möjligheter att få tillgång till begärda uppgifter verkligen blir tillgodosedda. Enligt Kulturutskot-

tet bör regeringen i det sammanhanget uppmanas att föreslå de förändringar som behövs i det fall utvärderingen skulle visa på en obalans i den nu beskrivna intresseavvägningen.

Stockholm den 22 januari 2009

På kulturutskottets vägnar

Siv Holma

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Siv Holma (v), Cecilia Magnusson (m), Margareta Israelsson (s), Anne Marie Brodén (m), Lars Wegendal (s), Anders Åkesson (c), Nikos Papadopoulos (s), Anne Ludvigsson (s), Hans Wallmark (m), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s), Dan Kihlström (kd), Olof Lavesson (m), Göran Persson i Simrishamn (s), Solveig Hellquist (fp), Esabelle Dingizian (mp), Göran Montan (m) och Camilla Lindberg (fp).

Avvikande meningar

1. Skydd för den personliga integriteten (s, v)

Siv Holma (v), Margareta Israelsson (s), Lars Wegendal (s), Nikos Papadopoulos (s), Anne Ludvigsson (s), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s) och Göran Persson i Simrishamn (s) anför:

Vi anser att det inte ska vara tillåtet att ladda ned upphovsrättsligt skyddat material utan att den som har skapat materialet får betalt. Vi anser dock att förslaget tydligare bör skydda den personliga integriteten genom att

- hänsyn tas till att ett Internetabonnemang kan utnyttjas av annan än innehavaren av abonnemanget,
- domstolarna ges vägledning i att det huvudsakliga syftet med förslaget är att komma åt den fildelning som sker i kommersiell skala,
- endast en organisation får hantera samtliga upphovsrättsinnehavares anspråk om information om vilken abonnent som har haft den IP-adress som använts vid ett intrång i upphovsrätten.

2. Skydd för den personliga integriteten (mp)

Esabelle Dingizian (mp) anför:

Det ligger ofta många år av utbildning och hårt arbete bakom varje kulturellt skapande person. Jag anser därför att det är viktigt att upphovsmännen får fullgod ersättning för det arbete de utför. Får inte upphovsmannen ersättning för sina verk kommer både nyskapande och kreativitet att hämmas. Upphovsrätten måste därför fungera väl, med regler som säkerställer att den fungerar som den är menad att göra. Jag ställer mig därför positiv till att upphovsrätten säkerställs. De förslag som läggs fram i propositionen tillgodoser emellertid inte i tillräcklig utsträckning behovet av ett tydligare integritetsskydd för att undvika att Internetanvändares personuppgifter används i olämpligt syfte.